

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "

Helyben házhoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "

Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 Szombat utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadásán
 vagy megőrzésére nem vállal felelősséget.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, nov. 13.

A siteri telepítés.

— Saját tudósítónk jelentése nyomán. —

Hónapok óta az egész ország sajtója foglalkozik *Sima Ferencz*, volt országgyűlési képviselőnek akciójával, a mellyel Szegedről és Szeged környékéről akar néhány száz magyar családot a biharmegyei Siter község határában levő *Roheim Náthán*-féle birtokon letelepíteni.

A telepítésre nézve az a nézetünk, a sok szomorú tapasztalat alapján, hogy az csak olyan vidékről engedhető meg, a hol a nép nyomorog s biztos kilátás van rá, hogy az új területen a szegény nép existenciája jobban biztosítva lesz. És itt is csak vagy az állam, vagy egy nagylelkű emberbarát viheti keresztül a telepítést, a ki emberbaráti szeretetéből kifolyólag áldozatot akar hozni a szegény nép javára, de nem anyagi előnyt hajász s nem áldozatot kíván a szegény települőtől.

Mert ki települ?

A magyar nép őseitől öröklött sajátága, hogy nem csak a tágabb hazát, de azt a rögzöt, azt az istenadta földet is szereli, szívesen ragaszkodik hozzá, a hol született, a hol őseinek hajléka állott. Ha csak a nyomor nem hajtja, nem válik meg egy könnyen faluja határáról.

Települ a legszegényebb falusi elem, a ki már azt látja, hogy vesztetni valója úgy sincs. Ezekkel szemben csak a legmesszebb menő áldozattal s kedvezményekkel lehet a településnél célzott élni. Ellenkező eljárással kimozdítjuk szegényeket szülőhelyükről s meglevő vagyonaik árán földönfutókká lesznek.

A siteri településről nagyon sok szomorú dolgot olvastunk már, a melyek olyan színben tüntették fel a települők helyzetét, hogy lelketlenül elcsábítottak s most a nyomortól üzve, kíváncsoknak vissza előbbi lakhelyükre.

Ilyen hírek után megnyugvással olvastuk a siteri ev. ref. lelkésznek az elmúlt héten általunk is közölt levelét, a melyben megczáfolja a szomorú híreszteléseket s azt állítja, hogy a települőknek semmi bajuk, teljesen rendben vannak s egy virágzó magyar községgel nemsokára több lesz Biharmegyében.

A megnyire mennyugtató volt ezen

levél tartalma, annyira megdöbben bennünket egy megbízható kézből kapott értesítés, a mely igazat ad az előbbi szomorú híreknek s feltárja a szegény települők siralmas helyzetét.

Az alább közlendő két nyomtatványból, egy szerződés mintából és egy felszólításból arról győződhetünk meg, hogy itt tulajdonképpen arról van szó, miszerint egy *Roheim Náthán* nevű birtokos jóáron tulajdon a birtokán, a mely nagyrészt kevésbé jövedelmező erdőből áll. Mit törődnek aztán azzal, ha néhány száz család földönfutóvá, koldussá lesz.

Eddig több mint 200 család nyomorog Siter és a szomszédos községekben; és pedig 150 család a csongrád megyei Sándorfalváról, 25 család Algyőről és 50 család Szegedről. Ezek közül már többen csalódással eltelve vissza indultak régi tűzhelyükhöz.

A többiek is nyomorognak s hirtelen egy részüket az éhség fenyegeti és már a burgundi évésre szorultak.

De maga az egész települési manipulációval rögtön tisztában vagyunk, ha tudjuk azt, hogy azok a földek, a melyeket a szegény települők nyakába varrának, magyar holdanként nem érnek többet 100 frtnál s a szerződés szerint mégis 150 frtjával adják a szegény települőknek.

A másik jellemző dolog az, hogy az eladásra szánt 5950 holdból alig egy kis része szántóföld, jelentékeny nagy része pedig *feltétlen erdőtalaj*.

Előre nem látható zavarokba hajthatja bele a települőt a kölcsön felvétele, a melyet elég nagylelkű a birtokától jóáron szabadulni igyekvő birtokos »lehető előnyös feltételek mellett« megszerezni.

Vajjon elbirják-e azok a szegény emberek, hogy az ilyen »előnyös« kölcsön törlesztését, meg a még fennmaradó tartozást és kamatait fizessék; ez utóbbit 5 évi részletekben s a részletek fizetésének elmulasztása esetén a részletfizetésre való jogot elvesztik s mi következik ekkor? — a dob. A szegény emberek elvesztik összes befizetett pénzüket s vághatnak maguknak koldusbotot. Ehez van ott elég erdő.

Az alábbi felszólításból kitűnik, hogy a tisztelt telepítő urak alaposan végezték a munkájukat. Váltót is vettek az egyes szegény emberektől s könnyen megtörténhetik, hogy egy talpalatnyi földje még

nincs s már is kótyavetyélik megmaradt vagyonának a romjait.

Ideje volna, hogy az egész bankár izü települési dolognak a mozgató gépezetében nézne a hatóság s megmentene pár szegény magyar családot a koldusbottól.

Vid—

*

A dolog kellő megvilágítása céljából itt közöljük a települők által aláírt adás-vevési szerződést:

Adás-vevési szerződés.

alulírott helyen és napon egyrészt *Roheim Náthán* budapesti lakos, mint eladó; másrészt

lakos(ok) mint vevő(k) között a következő feltételek mellett kötött:

1. *Roheim Náthán* eladja a biharmegyei Siter, Siter völgy, Nagy-Tóthfalu és Kis-Almás községek határában fekvő és tulajdonát képező 5950 magyar hold à 1200 öl területű szántóföld-, rét-, legelő és erdőből álló siteri uradalomhoz tartozó — — — — — község — — — — — számu telekjegyzőkönyvében (telekkönyvi betétben) — — — — — sorszám hrsz. alatt felett — — — — — azaz — — — — — holdnyi (à 1200 öl) ingatlan birtokok a kastély, szőlő, kert és gyümölcsösökkel együtt, az azon levő felépítményekkel, élőfákkal s az abban elvetve levő termésel, valamint a készletben levő tüzfával és 38 drb. a tanyán létező igás ökörrrel, az ezekhez tartozó gazdasági eszközökkel és a birtokon levő takarmánnyal együtt, mely utóbbiakban a vevők mindegyike az általa megvett hold mennyiség arányában részesül — — — — — lakosnak azon a helyen, a hol azt a most nevezett vevő megtekintette s a hol a vevő részére mérnökileg ki fog hasíttatni, magyar holdanként 300 azaz háromszáz korona vételárért.

2. — — — — —

lakos kijelenti, hogy az 1. pontban megjelölt ingatlan birtokot, az ugyanazon pontban kitett vételárért *Roheim Náthán* eladótól megveszik.

3. Az 1. pontban körülírt ingatlan birtok vételárát vevő köteles lessz a következő részletekben fizetni.

a) Szerződés aláírásakor holdanként 10 azaz tíz korona,

b) 1900. év október hó 1-ig 30 azaz harmincz korona,

c) 1901. év augusztus 20-ig 20 azaz husz korona,

d) 1901. év december 1-ig 20 azaz husz korona.

4. A szerződés aláírásakor fizetett 10 korona foglalót képez, mely foglaló azonban a vételárba beszámíttatik.

Van szerencsénk szíves tudomására hozni, miszerint **füszer-, gyarmatárú, festék-, anyag, bor- és ásványvíz-kereskedésünket**

az idény alkalmával a legkitűnőbb kínai és orosz theákkal, valódi Jamaikai, Cuba, Portorico, és brasillal rumokkal, Francia és legkedveltebb magyar cognaccal, francia és magyar pezsgő, valódi, tőkén termett pecsenye, asztali, dessert és gyógyborokkal, úgy a legkitűnőbb liquerekkel rendeztük be. Raktáron tartjuk továbbá a legkedveltebb thea-süteményeket, csokoládék és csukorka különlegességeket.

Gotschlig Ágoston-féle rum lerakat.

CSORDÁS TESTVÉREK

Nagyvárad,

Szent László-tér, takarékpénztár-épület.

Valódi amerikai petroleum napi áron.

Telefon 249.

Telefon 249.

Naponta friss Kassai és Prágai sódar, császárhús, debreczeni kolbász, frankfurti vírstül, s itt még fel nem sorolt hideg felvágottak. Ementhall, Trappista, Groyer s mindenféle dessert sajtok. Déli és candirozott gyümölcsök a legkedveltebbek, kitűnő zamatos Cuba, gyöngy, Jáva és Mocca kávé nagyraktárunkat a legjutányosabb napi árak mellett.

A midőn ezt b. tudomására hozzuk, kérjük szíves pártolását, biztosítván, hogy az árak minőségével, mint szolid áraink, pontos és lelkiismeretes kiszolgálásunkkal teljes megelégedését sikerülend megnyerni.

Friss maroni és idej füge.

5. Amennyiben vevő az 1800. év október 1-ig esedékes 40 koronát lefizette, úgy a vételárnak minden egyes hold után járó részletét a jelen eladás tárgyát képező ingatlan birtokra első helyen való bekebelezés mellett felveendő jelzálogkölcsonból lesz köteles vevő eladó kezéhez a birtokba lépéstől számított két hó alatt lefizetni. Amennyiben ilyen törlesztéses kölcsönt vevő az említett 2 hó alatt szerezni nem tudna, már most beleegyezését adja abba, hogy a kölcsönt, vevő költségére és terhére eladó lehetőleg kedvező feltételek mellett megszerezze.

6. A jelzálogos kölcsön kiszűrlése és felvétele után még fennmaradt hátralékos vételár részlet 1902. évben kezdődő 5 éven keresztül, tíz egyenlő félévi és pedig augusztus 1-én, november 1-én fizetendő részletekben fog törlesztetni.

Bármely részlet elmulasztása a részletfizetési jogkezdvezmény elvesztését vonja maga után.

7. Az 1900. év október hó 1-éig lefizetendő 30 koronának bár mi okból való be nem fizetése szerződésszegésnek tekintetik s az előző pont szerint lefizetett 10 korona foglalót, vevő minden visszatérítési igény nélkül elveszti.

8. A birtokba lépés 1900. év augusztus hó 15-én történik, ha eddig legalább 4000 magyar hold föld el lesz adva.

Ugyanekkor bizottság állítatik össze, a mely bizottság három tagból fog állani olyképp, hogy abban két tagot a vevők maguk közül választanak, a harmadik tag pedig eladó megbízottja lesz. Ezen bizottságnak ellenőrzése alatt eszközöltetik a fojyó évi vetések aratása, cséplése, a yers termények bemagtározása, valamint ugy ezen termények, mint a tűzifának értékesítése. Világosan kikötetik azonban, hogy a termés és tűzifából befolyó pénzek kizárólag az 1900. év október hó 1-éig esedékes vételár részlet törlesztésre fordítandók. Vevő azt más célra az 1900. év október 1-éig esedékes részlet lefizetése előtt nem használhatja.

9. A birtokba lépés napjától fogva vevőket illeti az ingatlanok összes haszna, de vevőt terheli az ingatlanok minden terhe. A tulajdonjogok vevő javára leendő bekebelezése a törlesztéses kölcsön felvétele után fog eszközöltetni.

10. A vételárhátralék a vevő által megvásárolt ingatlanra 5 $\frac{1}{2}$ % kamatfizetési kötelezettség mellett eladó javára annak kitüntetésével, hogy az 1901. évben esedékes részletke után a kamat csupán 5%-kal számítottatik, — bekebelezetik.

11. A kastély átadása a törlesztéses kölcsön felvétele után fog eszközöltetni; míg az erdőszlak még ez évben fog vevőknek birtoklásába átadni, azon kikötéssel, hogy az utca felé fekvő lakás, konyha és istállóval együtt az uradalmi erdőszeti intéző által mindaddig díjtalanul használható, míg az erdőség $\frac{3}{4}$ része letarolva nem lesz.

12. A vevők az erdőkerülőket eladótól átveszik, egyébb cselédséget azonban átvenni nem kötelesek. Ugyancsak átveszik vevők az aratókat s cséplésre kötött szerződést a cséplő munkások nélkül.

13. A birtokba lépés után a birtok felosztását a mérnök azonnal megkezdi; a felosztási módozatot vevők vagy sorshuzással, vagy szavazati többséggel fogják eldönteni.

14. Az 1900. év október 1-éig esedékes részletek felvétele után eladó a műút építési munkálatát azonnal megkezdi s azt saját költségén végzi. Ezen műút az erdő vagy Siter határából fog kiindulni és a nagyváradi út csatlakozására szolgál. A műút építéséhez az uradalmi területen használható kőanyag megterítés nélkül fog használtatni.

15. Eladó tartozik vevők elköltözésére két külön vonatot vevők rendelkezésére bocsátani, még pedig egyiket megállapodás szerint 1900. év őszén, másikat 1901. év tavaszán.

16. Amennyiben 4000 m. hold földre eladások nem jönnének létre; úgy jogában áll eladónak jelen szerződését felbontani, az esetben azonban a vételárra befolyó pénzeket vevő feleknek visszaszolgáltatni tartozik, 1900. október 1-ig.

17. A fizetés vevő részéről mindenkor az eladó kezéhez, vagy az általa kijelölendő pénzügyintézetnél postai befizetési lapok útján teljesítendő.

18. A jelen szerződéssel járó összes bélyegköltségeket és az átruházási illetéket vevő sajátjából köteles lesz fizetni, de annak leszállítása iránt eladó és vevő fél költötséggel együttesen fog lépéseket tenni. A szerződés-kötéssel kapcsolatos ügyvédi és mérnöki munkálatokkal járó összes költségek eladót terhelik.

19. A jelen szerződésből netáni felmerülő vitás kérdések tekintetében szerződő felek alávetik magukat a budapesti V. kerületi kir. járásbiróság előtti sommás eljárásnak.

Kelt — — — — —

*

Az elmúlt hó végén a következő felszólítást küldték szét a telepésekhez:

A siteri telepések végrehajtó bizottságától.

T. cz.

urnak

Mint a siteri uradalom egyik telepését értesítjük, hogy Roheim Nátán földbirtokos urral az uradalom ez évi termés eredményére nézve és az uradalommal járó ingóság, tűzifa készlet értékére nézve a leszámolást megtartottuk, melynek eredményét telepes tagtársunkkal a következőkben közöljük:

Az ez évi termésből befolyt eddig	28.985	frt — kr.
Tűzifa eladásból július 1-től számítva a mely időnél kezdődik az erdőkészlet értékesítése a települők javára bevétel	5.191	> — >
Gabonakészlet értéke	10.447	> 90 >
Takarmánykészlet felesárban számítva	3.000	> — >
A leltár értéke szintén minimális értékben számítva	6.700	> — >
4500 kereskedelmi öl tűzifa nagyváradi fatelepen értékesítve ölnként 11 frtjával számítva 49.500 frt melynek beszállítására 9000 igát 2 frt. 50 krral számítva 22 500 frt marad	27 000	> — >
összesen	81.324	> 90 >
Ebből levonva az évi gazdasági kiadást és a telepítők terhére eső	11.228	> 09 >
11.150 frt kamatot, vagyis	22.378	> 09 >
marad a települők javára	58.946	> 81 >
melyből minden holdra esik	9.90 $\frac{1}{2}$	kr.

E szerint az 5 frt. foglalón tul holdanként még csak 5 frt 9 $\frac{1}{2}$ krt kellene ez évre fizetni a települőknek, ha az uradalomtól átvett ingóság vagy leltár már eddig értékesítve volna. Azonban, miután ezeknek eladása időt vesz igénybe, hogy a települők részéről a birtokba vételt sem akadályozza, most már mi mint a települők kiküldöttjei szólítjuk fel tagtársunkat, hogy az októberi részlet fedezésére jelen értesítésünk vételétől számítva, öt nap alatt holdanként 20 koronát fizessen be, illetve küldjön

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A világ leghiresebb képei.

Angolból: Dr. Bozóky Géza.

(Vége.)

Mentől többször láttam, annál jobban hatott reám, olyan sok élet van e képen. Minden alak él s annyira elűt a mi modern festményeinknél látható feszes báboktól, kiknek arczán szinte visszatükröződik az unalom, hogy űlni kellett a festőnek minta gyanánt.

Ha pár pillanatig nézi e képet, azt gondolja, hogy ön is az ott lévő ember csoport között áll, nem pedig távolról nézi azt. Sargentnek az ideai képtárlaton kiállított »Három nővér arczsképe« szintén ilyen fajta s méltó, hogy Velasquez képe Bréda hollandi városnak a spanyolok által 1625-ben történt második elfoglalását ábrázolja, Spinola marquis vezérlete alatt. Néhány évre rá festette Velasquez a Spinola által rendelkezésére bocsátott adatok alapján.

Storey, a »Royal Academy« kiváló tagja habozott, hogy Velasquez »Las Meninas« vagy Gainsborough »Lady Mulgrave arczképe«-nek nyujtsa-e az elsőséget. »Milyen modern, — kiállított fel Leighton¹, midőn a képet (Las Meninas«) Madridban meglátta, mondá Storey, mintha

¹ A néhány éve elhunyt nálunk is jól ismert nagy angol festő.

csak azt mondta volna e szavakkal, hogy Velasquez nagy képei minden idők számára készültek. Storey különben az, ki néhány éve a roueni képtárban Velasquez egy eredeti festményét felfedezte, melyet eddig más festő művének tartottak.

Hogy visszatérjek a »Lady Mulgrave arczképe«-re, — mondá — e kép szépségénél és finomságánál fogva a legelső helyet érdemli meg. Visszaadni persze e képet utánzatban nem lehet, mert az eredeti élénk színezése elvész; ha előttem lenne a kép, még sokat mondhatnék róla, de a másolatról is látszik, hogy milyen kitűnő az eredetije.

A kép története, a mint bizonyára tudja, a művészetnek egy valóságos románcza. Mintegy 20 éve, hogy Frith angol festő egy Normanby nevű családnál reggelizett, midőn a falon egy női arczképet pillantott meg. Frith a festő neve után tudakozódott.

»Meg tudnám mondani, — mondá az asztal fejnél ülő nők egyike, — ha hallanám a nevet kiejteni.«

»Talán Gainsborough?« kérdé Frith.

»Igen, úgy hívták,« volta feletet. Frith felkel székről, jobban szemügyre veszi a képet és óriási meglepetést kelt szavaival, midőn kijelenti, hogy a kép megér 1000 guineat. A képet elárverezik s tényleg eladják ennyiért. Tizenöt év múlva — 1895-ben — a kép újra

¹ Körülbelül 80.000 korona a mi pénzünkben.

áruba lett bocsájtva s ekkor egy amerikai vette meg tizezer guineáért. Az amerikai neve Agnew Vilmos. Nemsokára Gainsborough egy másik képet fedezett így fel, de ez már gyengébb volt, hiszen lehetetlen a nagy művészeknek is mindig ilyen nagy sikert aratniok — mégis 2000 guineán kelt el az árverési tereben.

Leader B. W. festőművész, Turner két képe között habozott. Bár a kitűnő festő kijelentette, hogy Turnernek a tájképek iránt való elörszeretetéséből nyujt elsőbbséget. E két kép a »Polyphemus and Ulysses« és »Crossing the brook« címűek, mindkettő a »Nemzeti Képtár«-ban.

A pénzbeli értéktől eltekintve, mondá Leader, azt hiszem jobban szeretném birni »Polyphemus és Ulysses«-t. Sokkal több látnivaló van rajta mint a másikon.

A »Crossing the brook« egy devonshirei tájat ábrázol, melyel jól ismerem, valószínűleg unicum csodálatos távlati hatásánál fogva; az előtér azonban tisztán a kép számára készült s a csoportosítás inkább szinpadias. — »Polyphemus és Ulysses«, melynek a pálmát nyujtom, hasonlóképp kiváló ragyogó színezése és magas röptű képzeleténél fogva A hajó vitorlái, a hős és a szörnyeteg alakjai, a tenger és szirtek egy vannak festve, hogy lekötik az ember figyelmét és csodálatát.

A »Nemzeti Képtár« katalógusában e kép címe: »Ulysses menekülése Polyphemus elől«.

fel (Roheim Nátának Budapestre Eötvös-utca 24. sz.) a vételár törlesztésére.

Nagyon természetes, hogy a leltári vagyon eladása folytán befolyó összeg, melyet mi holdanként, a minimum 10 frtra számítunk, vissza lesz számítva a települők javára s így a jövő évi törlesztésre az eladásokból legalább is 5 frt. esik holdanként a települők részére s a szerint a ki most a foglalón tul holdanként a köteles 10 frtot befizette, arra jövő évben holdanként nem 20, hanem 15 frt. körüli törlesztési összeg esik.

Értesítjük települők tagtársunkat arról is, hogy a végrehajtó bizottság a birtok tulajdonosával egyetértőleg akképpen intézkedett, hogy a már igával idejött települők közös erővel az uradalom összes szántó földjét felszántásuk és lehetőleg kellő időben buzával, rozsval bevesék, hogy a november első hetében megtartandó sorshuzásnál minden települők buzával teljesen bevetett, tehát e tekintetben is egyenértékű földet kapjon. Nagyon természetes, hogy a ki nem szánt és magot nem ad, az a reá eső szántás költségét és a mag árát köteles a birtokossági pénztárnak megtéríteni.

Felszólítunk tehát most már mindenkit, a ki a siteri uradalomból település czéljából földet vett, hogy szerződészerű fizetési kötelezettségének az általunk megszabott határidő alatt eleget tegyen, mert különben szerződéshez csatolt váltó alapján, holdanként számított 20 frtig azonnal pereltetni fog és a rajta ekként behajtott többlet majd csak a jövő évi törlesztésbe fog javára iratni.

Végül értesítjük, hogy a megvásárolt földeknek sorshuzás utján leendő kiosztása folyó évi... hó... n. fog megtörténni; felkéretik ennél fogva, hogy a sorshuzásra személyesen megjelenni, vagy megbízottat küldeni sziveskedjék.

Siter, 1900. október 22.

Nagy József
végr. biz. jegyző.

Sima Ferencz
elnök.

Molnár Mihály
Réczey Gábor
Bubor Bálint
Valkusz Pál

Deák György
ifj. Györfy János
Tóth Mátyás
Fábrí József

Molnár Gergely
Wagner János
Czirok János
Belencéresi József.

Hegyi Antal képviselőjelölt.

Arra a hirre, hogy a csongrádi képviselő, Gajári Ödön, Belényesen akar föllépni, Csongrádon a 48-as népkör elnökét: Hegyi Antal plebánost kiáltották ki jelöltnek.

Ujabb orosz támadás a bosnyák vasutak ellen.

A »Rissija« a tervezett bosnyák vonalakról írva, azt ajánlja a Balkán-államoknak, hogy Ausztria-Magyarország járma alól csak ugy szabadulhatnak, ha a Balkán-félszigeten át egy vasutat építenek, mely a Dunától az Adriáig vezetne. A vasut kiinduló pontja Antivari, végpontja pedig Timok volna. Nevezett lap szerint Oroszország szívesen hozzájárulna a vasut költségeihez, mely a Balkán-államokat közelebb hozná egyúttal Oroszországhoz is.

A reformátusok veszteségei.

Az Evang. Egyház és Iskola nyomán közöljük e kis statisztikát: Magyarország népességének a reformátusok 1840-ben 14.3%-át, 1850-ben 13.50%-át, 1857-ben 13.37%-át, 1869-ben 13.13%-át, 1880-ban 12.99%-át, 1890-ben 12.83%-át, 1898-ban már csak 12.65%-át tették. — E lassu processzust most meggyorsítják az egyházpolitikai törvények, kivált a felekezetienség. Ezen a réven a reformátusok a legutóbb lefolyt három év alatt 4241 hívőt vesztek. 1898-ban, tehát egy évben 2112 gyermeket hagytak kereszteltetlenül református szülei. — Lévy Lajos sárkereszturi református lelkész e veszteségek fölött keservesen panaszkodik a Protestáns Egyházi és Iskolai Lapban, de azal vigasztalja magát és hitsorsosait, hogy »palma sub pondere crescit«, vagyis a pálma nő a teher alatt. Az ám, a pálmafa, de nem minden fa a pálmafa.

ORSZAGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, nov. 13.

Dániel Gábor elnök az ülést 10 órakor megnyitja.

Bemutatja a Petőfi-társaság levelét, melyben a Házat a *Vörösmarty-ünnepélyre* meghívja.

Következett a napirend.

Rakovszky válasza.

Rakovszky István: Köszönetem kell kifejezni mindenekelőtt a miniszterelnök urnak, hogy oly szives volt loyálisával lehetővé tenni, hogy

beszédemet ma mondhasam. Szilágyi beszédében voltak bizonyos részek, melyeket nem birtam nyomban megérteni. Oka természetesen az a szellemi inferiositás, a melyben én leledzem, mert láttam, hogy a t. tuloldal igenlő fejcsóválásokkal kísérte a legfontosabb és legfinomabb distinctiókat, avval jelezve, hogy nyomban megértették.

En híven akarom követni a fejtegetések fonalán képviselőtársamat Szilágyi Dezsőt.

A legelső egy vitás közjogi kérdés iránt történt állásfoglalása Deák Ferencznek. T. képviselőtársam szerint az örökös országok, ugyanazon fejedelmek által együttesen, elválaszthatatlanul, felbonthatatlanul kölcsönösen birtoklandók. Deák Ferencz 1835-iki kijelentése szerint képviselőtársam véleményével pervesztes lenne. Viszont bevallom, hogy ha Deák későbbi nyilatkozatai után itélünk, én lennék a pervesztes Deáknak a »Budapesti Szemlében« erről a tárgyról írott értekezése Lustkandl ellen iratott. Lustkandl egyik művében az együttes elválaszthatatlan, feloszthatatlan birtoklás elvéből azt akarta beigazolni, hogy Magyarország kormányzatára szintén levonhatók e jogok.

Polónyi: Gesamtreich!

Rakovszky: Lustkandl írja: Ő császári és királyi Felsége I. Ferencz József, ha meg akarná is királyi hitlevél által erősíteni Magyarországnak 1848. évi törvényjavaslatait, erre a többi örökös tartományok képviselőinek hozzájárulása nélkül jogosítva sem lehetne, mert e törvényjavaslatok egyenes ellentétben állanak az ország azon kapcsolatával, a mely a szankcio pragmatikában van megállapítva. En Lustkandl ez álláspontját nem tartottam hitelesnek.

En a Házat sem tartom esküdtzéknek és nehéz lenne esküdtzékre bizni a köztünk felforgó véleménykülönbséget.

Szilágyi: En rá bizom.

Szalay: Majd itélünk felette.

Szilágyi: Semmi köze hozzá! (Derűtség a balon).

Justh: Magyar képviselő, joga van hozzá.

Rakovszky: Ismételtén Deák felfogásáról polemizál Szilágyival, s kérdi, mondja meg, mi lesz akkor, ha Ausztriában protestáns császár lesz, holott nálunk csak katolikus lehet. (Mozgás). Mi lesz akkor?

Turner ugyanis képe tárgyául azt a jelenetet választotta ki, midőn a monda szerint a hős, miután megmérgezte a szörnyeteg Polyphemust és álmában kiszurta szemét, hajójára menekült s onnan gunyolja a magas szikla tetejéről dühöngő Polyphemus tehetetlen haragját. E kép a »Royal Academy« 1829-iki tárlatára készült s több más művével együtt a művésznek 1851-ben bekövetkezett halálával jutott a nemzet birtokába.

Watts G. F., kit Kensigtongban »Melbury Road«-on lévő szép házában kerestem fel, kijelentette előttem, hogy a művészetben tulozni soha sem szabad. Egy kép annyi különböző tulajdonsága miatt lehet bámulatos, hogy csak viszonylagosan beszélhetek. A képnek ugy nevezett értelmi tulajdonságai tetszenek nekem legjobban. — Ön tudja, hogy én inkább symbolista vagyok, mint festő, sok dolog van, mit szeretnék elmondani, de azt hiszem, ezt legjobban vásznaimon mondhatom el. Az én szempontomból Raphaelnek a drezdai képtárban levő »Madonná«-ja a legszebbek egyike, ha nem épen a legszebb kép a világon. A legmagasabb értelmi tulajdonságai vannak mint művészi remekműnek is, a legjobb és legnemesebb eszmék, melyek a Madonna személynével csak egyesíthetők, mind egyesülve vannak e képen.

E képről, melyet megkülönböztetésül, általában »Sixtini Madonná«-nak neveznek, acenzai St. Ssito templom nevével, melynek

számára készült, keveset tudnak. Azt tartják róla, hogy Raphael 30 éves kora táján festette — a nagy olasz művész 1483-ban született — de a sok restaurálás miatt sokat szenvedett. A San Sisto-i szerzetesektől a szász király vette meg 1753-ban. Az ára csekély azon 70.000 font sterlinghez képest, melyet 1884-ben a marlboroughi herczeg fizetett Raphael egy másik Madonna képéért s mely jelenleg a »National Gallery«-ben csüng. Mindazáltal ez is olyan ár, hogy háromszor nagyobb, mint a minőt eddig a világon egyetlen képért fizettek.

Boughton kijelentette, hogy csupán a leg-hiresebb angol képek közül akar választást tenni. Nem adhatok önnek más feleletet, — mondá — minthogy Olasz és Spanyolország képtárában nem voltam s e két ország remekműveit csupán másolatokból ismerem. A holland és flamand iskola műveit jól ismerem, és Rembrandtnak nagy bámulója vagyok; azonban Velasquez nagy műveit nem láttam Madridban s így egyedül Rembrandt képei után indulva, nem felelhetek az ön kérdéseire.

»De azokat a képeket, melyeket eddig látott« . . .

»Nem tehetem, inkább csak Anglia képeiről beszéltek s így tisztán erre szorítokván Titian »Bachus és Ariadne« képének adom az elsőseget, mely a »Nemzeti képtár« tulajdona.

»Melyek azok a tulajdonságok, melyek legjobban megragadták önt e képen?«

»Erre a kérdésre csak akkor felelhetnék meg helyesen, ha a kép előttem volna. Épen most jöttem haza a vidékről; néhány napot a verőfényen, orgona bokrok és fák között töltöttem. Ép azért most lelkem telve van fehér színekkel s most ugy érzem, mintha a napfényről egy sötét szobába léptem volna be. Csak annyit mondhatok, hogy ha a »Nemzeti képtár«-ba megyek, első utam Titian nagy műve, csak azután megyek Rembrandt képeihez.

Titian, ki állítólag 99 évig élt és élte végéig festegedett, e képét élte fénykorában készítette.

E kép eredetileg Ferrara herczege számára készült s Titian lángtehetsége legszebb alkotásául tekintették mindig. Tárgyát illetőleg sokat vitakoztak felette. Némelyek azt állították, hogy a kép egy éjjeli jelenetet ábrázol, amint Bacchus és kísérete az erdőbe indulnak vadászatra. Egy másik vélemény szerint Bacchus épen egy áldozatról visszatérőben van, magával hordozván áldozatait és kísérve egy indiai kigyó büvölő által, midőn a szeretetreméltó Ariadneval, a görög Mithologia szerint Minos király leányával és Thetens elhagyott özvegyével, találkozik.

Ha ön nem szorítkozik semmiféle korra, mondá Stone Márk, kit üveg oldalfalazatu műtermében munka közben találtam, ugy egy új képet nevezek meg önnek, Millais »The Vale of Rest« című képet. E képet azért emlitem meg, mivel egy költői gondolatot a legtökéletesebben

Szilágyi: Várja meg, míg lesz. (Derűtlenség.)

Rakovszky: Ez a képviselő urnak mint humoristának az első díjat biztosítja, de mint közjogásznak — az utolsót. En nem tudom, hogy lesz, mi lesz akkor az elválaszthatatlan, összekapcsolt birodalomból.

Tegnap Szilágyi azt mondta, ezt a Házat esküdtzéknek tekinti. Hát ő megengedi, hogy most az esküdtzék előtt pervesztes. De emlékezzék rá, mikor Szilágyi odahagyta az elnöki széket, akkor ő volt az esküdtzék pervesztése. Hol volt akkor Werner Gyula esküdt ur, Szentiványi Kálmán esküdt ur? (Tetszés a középben.)

A miniszterelnök a néppárt javaslatát — hamis lobogó alatt más helyre teszi.

Széll Kálmán: Dehogy más helyre. *Be tettem.*

Rakovszky: Mi is betettük. (Zajos derűtlenség.) Nem akarta a miniszterelnök ur még a látszatát se hagyni, hogy a mi javaslatunk jó.

Az egyenrangú házasság.

Rakovszky ezután az *egyenrangú házasságra* tér át. Szilágyi éles szeme meglátta az ő *parádés esetét*. De volt neki egy *gála-esete* is, erre nem reflektált Szilágyi. Talán meghátrált?

Szilágyi: Maga se hiszi.

Rakovszky: Nem hiszem. De ez a *gála-eset* ebenbürtig volt, mert *reichständisch* volt.

Szilágyi: A Promnitz-eset is azért volt ebenbürtig, mert *reichständisch*.

Rakovszky: Hisz *Chotek is reichständisch!*

Szilágyi: Ezt nem tudom.

Rakovszky: Nagyon nehéz a képviselő ural vitatkozni. Ha azt mondom: nem; azt feleli igen. Ha visszaszivom: Nem, rögtön bizonyítja: mégis igen. (Zajos derűtlenség.) A néppártnak volt bátorsága, hogy álláspontját kifejtse, még oly insinüációkkal is, mint ma a Budapesti Napló illeti őket.

Buzáth Ferencz: Ugy van! Gyalázat! Forradalmároknak gyanusít.

Vészi József: Halljuk! Kettőt nem lehet hallani.

Rakovszky: A jövő fogja megmutatni, hogy a trónöröklés kérdése lesz a torzalkodások

szülője. A javaslatot csak Zichy módosításával fogadja el. (Zajos helyeslés a középben.)

Szilágyi válasza.

Szilágyi szólásra jelentkezik.

Polónyi odamegy hozzá: — Majd szünet után.

Szilágyi: Nem kérdezem a képviselő urat.

Polónyi: Nem tilhetünk itt enynyi ideig.

Szilágyi: Rakovszky egészen félreérti Deákot, még abban is, hogy mikor helyezkedett más álláspontra. Ujból bizonyítja, hogy ha a törvény az *elválaszthatatlanságot* csak az osztrák tartományokra érti, miért akkor hangsúlyozni Magyarország önállóságát, függetlenségét? Hisz ez magától értetődőnek! Azért nehogy az *elválaszthatatlanságból* Magyarországra egyebet is következtessenek. — *A néppárt javaslatát jó volt*, azt ő is, Széll is elismerte. De nagy árt szabtak érte, a legelényegesebb pontot, a *törvénymagyarázatot* kihagyták. Ezt nem lehetett elfogadni. Ha már most tekintetbe vesszük, hogy e miatt a törvénymagyarázat miatt nem fogadják el, pedig benne van az ő javaslatuk is: akkor most még nagyobb homályban vagyok czéljuk iránt, mint eddig.

Vészi József személyes kérdésben reflektál Rakovszky szavaira és azt bizonyítja, hogy a néppárt a magyar közjogot alapvetésében, az individualiter is inseparabiliter elvet is meg akarják dönteni, amit eddig senkise tett erőszakosan, homályt akarnak a kérdésre borítani, ott is operálni akarnak, ahol nincs seb, ez akár tetszik, akár nem, ha tizezerszer is tagadják: forradalom. (Zajos ellenmondás, ohohó kiáltás a néppárton.)

A vita vége.

Széll Kálmán miniszterelnök: (Szünetet, szünetet.) Én tegnap méltányoltam a kisebbség kérelmét és már 1 óraker beleegyeztem abba, hogy a vitát mára halasztjuk és most, midőn a kisebbségtől azt kérem, hogy az 5 percznyi szünet előtt hallgasson meg, zajt, lármát csap.

Felkiáltások: Igaz úgy van!

Ezután **Széll Kálmán** a legnagyobb csendben kezdi beszédjét. Reflektál Rakovszky beszédjére, a ki azt kérdi, mi lesz, ha Ausztriában protestáns lesz a császár? Bizonyít ez valamit? Ez akkor bizonyítana, ha Ausztriában a

trónöröklésre más feltételek volnának, mint nálunk. De nincsenek.

Polónyi, Rakovszky: Igenis vannak!

Széll Kálmán: A *hamis lobogó* vádja ellen tiltakozik s újból fejtegeti, hogy a néppárt az ő módosításával az egész törvénycíkket ki akarta hagyni. Játéknak mondja Rakovszky ezt a javaslatot. Játék volna, ha véletlenül bizta volna e kérdést és nem az, hogy bizonytalanságban hagyván a trónöröklés kérdését, kitette volna labdává a későbbi aktualis és szevendelmek által ragadott eseményeknek.

Polónyi Szilágyi, Széll, Visontai, Rakovszky, Gajári Odön, Eötvös közt hosszas vita volt a kérdés feltevése körül. Végül Szilágyi indítványát fogadták el: előbb a többség megszavazta a javaslatot. Aztán Zichy János módosítására szavazott a néppárt összesen öt jelenlevő tagja. Kiáltások a néppárton: Majd leszünk még többen is.

Végül elfogadta a többség a Széll Kálmán módosítását.

A műtárlat bezárása.

Nincs olyan jó, a minek vége ne volna tartja a közmondás. A képműtárlásban is addig gyönyörködtünk, míg egyszer csak elértünk az utolsó pontra: a bezáráshoz.

Szomorú volt látni tegnap délután a kiállítás a bezárás előtt néhány percczel. Egy-egy eltévedt napsugár vörös fénybe borította, némelyik képet, míg a többin szürke félhomály terült el. Köztük egy-egy bus törzslátogató lézengett ide-oda, meg-megnézegette kedvenc képeit, találgatva a sorsolás nyertesének neveit, meg hogy vajjon lesz-e késés a bezárásnál, a mint szokott lenni ilyen hivatalos aktusoknál?

Kisebb-nagyobb csoportokba verődtek össze az emberek s még itt-ott vitatkoztak is a képek felett. Ott voltak többek közt:

Özv. Grunwald Henrikné, Mezey Vilma, Frankó Endréné, dr. Stettner Jánosné, Miskolczy Barnabásné, Cziffra Olga, Láng Józsefné, Miskolczy Irma, Tassy Pál, dr. Grósz Albert, dr. Radó Ignác, Glatz Antal, Farkas Izidor, Frankó Endre, Reissmann Mór, Láng József, Nagy Márton, Reinle Gyula, Fleischacker Gyula, Kunz Gusztáv, Várady Zsigmond, Sas Ede, Szűcs Dezső, Krüger Aladár, Ady Endre, Papp János stb.

fejez ki. Mint ön tudja, nem igen rokonszenvezem a festészetben a mythológiával, költészettel és a természetfelettel. Ilyen fajta képet nem nehéz festeni. S a most említett képen a költészet találkozik a valódi élettel és Millais remekül oldotta meg feladatát, bár más felett e tárgyat érdemesnek sem tartotta volna ecsetjére. A kép technikája is kitűnő Millais tájképbeli hatásokat is vont képébe, ez abban az időben újdonság volt, ma mársokan utánozták. A kép telve van egyéniséggel, melyet mások csak utánozhatnak, de el nem érnek. Millais különben az első művész, ki Raphael nyomdokába lép a gyermek arcok festése tekintetében.

Én láttam e képet, mielőtt kikerült volna Millais műterméből 1859-ben. Már akkor az volt véleményem róla, hogy a múlt idők legnagyobb remekműveinek sorában helyet foglalhat; azóta sokszor láttam, de véleményem ma sem változott.

Stone-nak e képről alkotott véleményétől azonban nagyon eltértek a kritikusok, midőn az legelőször ki volt állítva Londonban. Azt mondták róla, hogy sértő és komor és Ruskin-nak »Academy Notes«-eiben kifejtett befolyása volt csak képes enyhébb bírálatot szerezni neki. Millais azonban e képét és »The Eve of St. Agnes« tekintette mindig legsikerültebb műveinek.

De ár tekintetében nem ez a két kép kelt el legmagassabban. A »The Vale of Rest« című először Graham Vilmos vette meg 1500

forintért s az ő gyűjteményeinek elárverezésekor 1886-ban Sir Henry Tate birtokába jutott 3000 guineáért. Ki volt állítva Manchesterben, Birminghamban és másutt is s végre is tulajdonosa nagylelkűen nemzetének ajándékozta.

Hogy az ön kérdésére feleljek, mondá Swan Y. M., kinek neve mint festő és szobrász egyaránt nagy, előbb különbséget kell tenni a képzeleti és valóságbeli festészet között. Mint képzeleti festmény legnagyobb Titiánnak vagy Michel Angelonak valamelyik freskója, de e képekben az ember érdeklődése a dekoratív hatás kedvéért teljesen háttérbe van szorítva. A gyönyörű színezés rendkívül tetszetős, de maga a kép nem ragad meg. Azon képet, mely a festő lelkületét mutatja be, mely megragadja a szívet és az érzelmeket, azt hiszem az életből kell meríteni. Ilyen például egy arckép; a képzelte és dekoratív tárgyaknak csak alárendelt szerepet szabad juttatni. Ezen szempontból Rembrandtnak »Anatomiai leczke« című művét a hágai képtárban a legszebb képnek tartom.

E képet Rembrandt 25 éves korában festette az amsterdami sebészek együletének; az eszme nem eredeti, mert számtalan elődje festette már le e tárgyat, kiknek képei ott csüngenek most is a sebészek együletében. De ez is olyan mint az az állítólagos 9 sor, melyet Shakespeare egyik elődje művéből kiírt. Az utánzat jobb, mint az eredeti. Rembrandt e művében tárgyanak olyan erőt és realismust

kölcsönzött, melylyel az még sohasem lett megfestve. E kép tele van Rembrandt csodás áttekintésével, technikai kiválóságaival. Ez tette képessé, hogy a képen látható férfiaknak, kik mesterüket körülveszik, nemcsak arcképét, hanem lelkületét is visszaadta. Ez egy olyan kép, mely megindítja az embert s állandó nyomot hagy a lélekben. Azt hiszem, egyetlen művész sem tudott megszabadulni e kép befolyásától, ki azt látta s hasonló tárgyat kísérelt meg lefesteni. Ezt már csak utánozni lehet, mert Rembrandt e tárgyat kimerítette.

Az »Anatomiai leczke« 1632-ben készült s egész 1828-ig Amsterdamban volt. — Ekkor a hollandi király mintegy 3000 fontért megvette s jelenleg Hágában látható.

Edwin Abbey, kinél utoljára voltam, a legjobb képnek Tintoretto »Szent-Mark csodáját« tartotta mint Goodall, kit már említettem. A tizenkét művész közül e kettőnek véleménye egyezett meg csupán e tárgyban, bár a többiek is dicsérőleg emlékeztek meg sok általánosan hírneves képről, midőn beszélgettünk.

Ez az amerikai festőművész lett különben megbízva azon megtisztelő feladattal, hogy a »Royal Academy« számára e kép másolatát elkészítse.

De midőn a nyáron Velenczében voltam, mondá a művész, a képtár mindig tömve volt látogatókkal, télen pedig nagyon hideg van ott ülni és festegetni.

Pontban a kitzűzött időre, 4 órakor megérkezett *Beöthy* László főispán. A közönség a középső nagy képcsoport előtt körben állott fel s ekkor dr. *Radó* Ignác előlépve, körülbelül a következő szavakat mondta:

Méltóságos főispán ur, mélyen tisztelt közönség! Van szerencsém bejelenteni, hogy kiállításunk utolsó napja elérkezett, a mikor is kénytelenek vagyunk a művészek kívánsága és az előzetes megállapodások szerint, bár a közönség óhaja ellenére, a kiállítást bezárni. Nem szükséges rámutatnom a kiállítás tanulságaira, mindazokat jobban megláthatta méltóságod magas helyzetéből; ezért felkérem méltóságodat, kegyeskedjék a kiállítást forma szerint berekeszteni.

A közönség éljenzett, azután a főispán mondotta a következő beszédet:

Midőn városunkban a képkiallítás rendezésének eszméje felmerült, az eszme azonnal a legszélesebb körben a legmelegebb érdeklődést keltette maga iránt. S most a kiállítás berekesztésének küszöbén, örömmel és bizonyos büszkeséggel konstatálhatjuk, hogy az eredménye egy erkölcsi, mint anyagi tekintetben teljesen megfelel azon fokozott várakozásnak, mit a vállalkozás sikeréhez mindannyian fűztünk.

Eme tényből két tanuságot lehet és nézetem szerint kell is levonni.

Az egyik tanulság igazolja azok felfogásának helyességét kik képkiallításoknak rendezését a vidéken szükségesnek ítélték, ezen eszmét felvetették s ennek létesülése iránt mozgalmat indítottak. Mert ha áll az, a mint pedig áll, hogy a festőművészt is, mint minden szép művészet, csak akként képes magasabb hivatását teljesen betölteni, mely az izlés fejlesztése, a lélek és kedély nemesítése körül reá várakozik, ha ennek hatása nem marad egy kisebb szűk körre szorítkozva, hanem igyekszik és képes minél többeket befolyása alá venni: úgy nem lehet elvitatni, — hogy a vidéken rendezett képkiallítások egyenesen a művészet eme magasabb szemléltetésének szolgálnak, mert lehetővé teszik, miszerint a nemzet intelligenciájának vidéken élő zöme a festőművészet jelesebb alkotásaival, ennek irányával közelről és alaposan megismerkedjék és így ő is művésztetnek fejlesztő és nemesítő hatása alá kerüljön.

De eme cél a képek pusztán kifüggesztésével még távolról sincs elérve. Mert még szükséges, hogy azokban, kiknek számára rendezve van, meglegyen az érzék és a képesség ezeket művészi szempontból szemlélni és szemléletük tanulságait önművelésükre fordítani és értékesíteni.

És a kiállítás egész befolyásából azon második tanulságot vonhatjuk le, hogy városunk közönségét kiváló intelligenciája s fejlett műérzéke pár excelenca mintegy predesztinálja mindeme hatások elérésére és így a siker biztosítására.

Állításomat igazolja az, hogy a kiállítás egész tartama alatt e csarnok állandó szentélye volt a művészet kultuszának, állandó találkozó helye városunk művelt közönségének nem, kor és állásra való tekintet nélkül, — az itt folytatott eszmecserék arra szolgáltak, hogy nyert impresszióinkat kölcsönösen kicseréljük, ezáltal is egymást oktatni és egymástól okulni törekedvén. És ha tekintjük azt, a mit én magamról nyíltan bevallok, hogy ma, a kiállítás berekesztésekor sokan látó körünket tágabbnak érezzük és sokat másként látunk ma mint kezdetben: ez nem egyéb mint az elért pozitív siker konstatálása. (Helyeslés.)

Mindeme sikerekért legyen szabad köszönetet kifejezni első sorban az egész rendező bizottságnak különösen agilis vezérének: *Radó* Ignác urnak, legyen szabad köszönetemet kifejezni a művész uraknak úgy azoknak, kik képeiket átbocsátották, mint azoknak, kik egyébként segítségünkre voltak, különös köszönetemet tolmácsolni a kiállítás fenkölt szellemű védnöke *Schlauch* Lőrincz bibornok püspök ur Ö Emimenciájával szemben, (zajos éljenzés) ki nem csak anyagi téren, de mi annál súlyosabb, meleg érdeklődésének és a megnyitáskor mondott szép szavaival hozzá járult a siker biztosításához és legyen szabad halálával emlékezniem meg kulturminiszter ur, *Wlassics* Gyula ő nagyméltósága (éljenzés) meleg érdeklődéséről, melyet az által is szíves volt tanúsítani, hogy a megnyitáson leendő képviselőséggel engem bizott meg, mely megbízatásnak legnagyobb sajnálatomra eleget nem tehetvén, a mulasztást azzal lesz kötelességem pótolni, hogy fogom keresni az alkalmat. Ő nagyméltóságának s az egész kiállítás lefolyásáról részletesen jelenteni. (Helyeslés.)

Ezek után a kiállítást azzal zárom be: A mielőbbi viszontlátásra.

A beszéd elhangzása után gratulált a főispán *Radó* Ignácznak a szép sikerhez, a jelen voltak pedig a főispánnak a hatásos beszédhez, melynek hatása alatt valóban mindenki ezzel a szóval vett búcsút a műtárlattól:

— A mielőbbi viszontlátásra!

*

A képtárlat látogatása olyan arányu volt, amilyenre a rendezők sem számítottak. Nagyvárad város intelligens közönsége szép bizonyítványt állított ki a szépművészetek iránti érzékéről és intelligenciájáról. Beszéljenek a számok:

A sorsjegyekből elkelt 1447 darab, ami a rendező-bizottság hölgyeinek buzgalmát dicséri.

A jegyek forgalma a következő volt: bérletjegyet váltottak: 156 darabot, 60 filléres jegyet 1393 darabot, 20 filléres jegyet 3006 darabot. A kiállítást összesen 6124 néző látogatta.

A kiállítás sikere számokban.

A kiállítás sikerét a számok is szépen tüntetik föl. A képvásárlás minden várakozást felül mult. Elkelt összesen 34 kép 13.960 korona értékben. Elkelt a következő képek:

Jendrassik Jenő. A nő. 600 korona. Megvette *Feiler* József.

Németh Lajos. Nagybecskerek vizvezeték. 200 kor. Megvette *Hlatky* Endre.

Iványi József. Őszi alkonyat. 400 kor. Megvette dr. *Hoványi* Géza.

Spányi Béla. Falu vége. 600 kor. Megvette *Schwartz* Gyula.

Baditz Ottó. Távaszi munka 3000 kor. Megvette *Glatz* Antal.

Telepi Károly. Főnyodi halásztanya. 700 kor. Megvette *Nagyvárad* takarékpénztár.

Telepi Károly. A Tisza vidékéről 460 korona. Megvette *Nagyvárad* Takarékpénztár.

Nagy Lázár. Nyári reggel 150 kor. Megvette *Fleischacker* Gyula.

Aggházy Gyula. A Balaton tehennel. 500 korona. Megvette dr. *Várady* Zsigmond.

Molnár József. Rebeka a kútnál. 1100 kor. Megvette dr. *Schlauch* Lőrincz.

Innocent Ferencz. Merengés. 600 korona. Megvette *Moskovits* Adolf.

Syányi Béla. Falu vége 600 korona. Megvette *Hajós* Iszó.

Kéző Kovács László. Virágzó fák 310 kor. Megvette *Lovassy* Ferenczné.

Neográdi Antal. Gombaszedők 200 korona. Megvette dr. *Kurländer* Ede.

Telepi Károly. Árvaváralja 1200 korona. Megvette *Schlauch* Lőrincz.

Zeller Mihály. Tanulmányfej 60 kor. Megvette *Bognár* Sándorné.

Irányi József. Zivatar után 250 kor. Megvette *Lovassy* Ferenczné.

Barsy Adolf. Kisalföldi részlet 50 kor. Megvette *Fleischacker* Gyula.

Fejérváry *Potemkin* Gusztáv. Ki lesz a Durák 140 kor. Megvette *Markbreit* Sándor.

Aggházy Gyula. Felsőmagyarországi tájkép. 150 kor. Megvette *Glatz* Antal.

Iványi József. Esti nyugalom 400 kor. Megvette *Bognár* Sándorné.

A rendezőség felhívja a kép vevőit, hogy a holnapi nap folyamán képeiket sajátkezüleg aláírott nyugták ellenében átvenni sziveskedjenek.

A sorsjáték nyertesei nyereményeiket a nyertes sorsjegy és annak hátára vezetett átvételi elismervény alapján vehetik át.

A át nem vett nyereménytárgyat a rendezőség december hó 14-ikéig őrzi, azontul nyilvános árverésen eladatik és az érte befolyandó vételár a Szigligeti-Társaság kiállítási alapjához fog csatoltatni.

UJDONSAGOK.

TAJÉKOZTATO.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch-park) nyitva minden vásár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3-5-ig 20 fillérért. Kedden és csütörtökön d. u. 3-5-ig 40 fillérért. Más időben 1 korona.

November 14. Rendkívüli megyegyűlés d. e. 9 órakor

* **Királyi kihallgatás.** Ő Felségénél a jövő csütörtökön, november 15-én és a jövő kedden, *november 20-án* lesznek legfelső kihallgatások.

* **Vörösmarty-ünnep Nagyváradon.** A Szigligeti-Társaság f. évi december hó 2-án Vörösmarty emlékezetére felolvasó ülést rendez, melynek igen érdekes műsora lesz. A megnyitót *Rádl* Ödön elnök, esetleg az ő akadályoztatása esetén valamelyik alelnök fogja tartani. Dr. *Szombathy* István tanár fogja méltatni Vörösmarty irodalmi munkásságát; a színtársulat egyik kiváló tagja Vörösmartytól fog egy költeményt elszavalni és *Krüger* Aladár saját alkalmi költeményét adja elő. A meghívókat nemsokára szétküldik.

* **Rendkívüli megyegyűlés.** Biharvármegye közközházát mind nagyobb számmal keresik fel a szenvedők, különösen mióta a betegápolást oly buzgón teljesítik szent Ferencz-rendi apácák. Így szükség van azokra a helyiségekre, a melyben jelenleg a szegény élőlhalottak, az elmebajosok vannak elhelyezve, s a mely különben is nagyon szűk erre a célra. Ez a körülmény s az a szomorú tapasztalat, hogy a mindjobban szaporodó elmebajosok elhelyezésére az ország összes tébolydáiban nincs elég hely, arra indította a kórház választmányát, hogy egy új elmebajos kórház építéséről gondoskodjék, mivel a közközház jelenlegi területén erre alkalmas hely nincs. Biharvármegye közigazgatási bizottsága legutóbb tartott ülésén felhatalmazta az alispánt, mint a kórházi választmány elnökét, hogy Hidegser-utezán a Krizsár-féle szőlőtelket 27,000 korona összegben belül az elmebajosok intézete részére vásárolja meg. Erre a telekre építenék az elmebajosok elhelyezésére szolgáló épületeket 200,000 korona összegből, amelyre a fedezet már rendelkezésre áll. Ugyanis a vármegye kezelése alatt álló kórházi alaptól építik az elmebajosok osztályát. A vármegye törvényhatósági bizottsága ma, november hó 14-én délelőtt 9 órakor rendkívüli közgyűlést tart e tárgyban.

* **Ülés a színház ügyében.** A színház építésére felügyelő bizottság holnap, november hó 15-én délután 3 órakor a színház épületben ülést tart, a felmerült ügyekben.

* **Lakásbéradó.** Nemcsak Nagyvárad küzdik a deficizzel, hanem az ország fővárosa is. Budapesten azonban nem merik emelni a közköltséget, hanem új adón törik a fejüket. A pénzügyi osztály u. i. most azon spekulál, hogy behozza a lakásbéradót és pedig négy százalékos lakásbéradót. Vagyis minden polgár köteles a lakásbér minden forintja után négy krajczár lakásbéradót fizetni. Annyi engedélyt azonban mégis tesz a javaslat, hogy a lakásbéradót csak az fizeti, aki ötszáz koronánál nagyobb lakásbért fizet. A javaslat éppen nem mondható szerencsésnek és azt hisszük, nem is igen válik belőle szabályrendelet.

* **Hámozás.** Annak lehet nevezni azt a munkát a melyet a magyar tudományosság az oláh nép eredetének felderítése körül folytat. Az oláh történetírók u. i. körülvették magukat a római eredet meséinek burkával s jó darabig sikerült a tudományos világ egyrésznél hiteltre találniok. Néhány év óta a magyar tudomány megpróbált az igazság lámpájával bevilágítani e homályos kérdésbe s az eddigi eredmény *Himfalvy* és *Réthy* László munkái alapján annyi, hogy az oláhok ősei Itáliából a Balkánra vándorolt pásztorok voltak, kik ott alakultak külön néppé. Tovább folytatta a kutatást *Thallóczy* Lajos, a M. T. Akadémia legújabb megválasztott rendes tagja. *A vlach kérdéskör* cz. székfoglaló értekezésében.

A kérdés velejében *Thallóczy* egyetért *Réthy*vel; szerinte is a vlachok ősei Itáliából kivándorolt pásztor-törzsek; de a kivándorlást korábban tartja a VII. és a VIII. századnál. *Réthy* a nyelv segítségével dokumentálta, hogy a vachok ősei kivándorolt latin pásztorok; *Thallóczy* az antik latin és a mai olasz pásztorélet társadalmi és gazdasági viszonyainak rajzolásával dokumentálja ugyanazt a tételt. Az antik latin pásztoréletet *Varró* és *Columella* pásztori költeményeiből rekonstruálja. Az antik latin pásztorok külön társadalomban éltek, alig volt valami összekötő kapcsuk a földmives társadalommal; a *rumis* (csecs) szóban ott van az oláhok rumun nevének a gyökere s *Rumíniá*-nak hívták a latin pásztorok a maguk kasztjának istenasszonyát, a kinek templomát fűgefával ültették körül; mert a fűge levéllel altatták meg a tejt. Ezek a pásztorok meglehetősen függetlenségben éltek s a császárság bukásakor ezek közül vándorolhattak egyes rajok Friaulon át előbb Dalmáciába; onnan elterjedtek a Balkán egész területén s onnan szivárogtak át hozzánk. *Thallóczy* szerint a vlach kérdés megoldásának csak egy módja van, ha nyelvészeti és antropológikus alapokon összehasonlító tanulmány tárgyává tesszük az apuliai, kalábriai, tehát az olasz; aztán a macedón és bolgár, végül az erdélyi pásztoréletet. Ez a földadat a magyar tudományosságra hárul.

* **A város vámkezelése.** Nagyvárad város vámmellenőrző bizottsága tegnap délután ülést tartott a városházán, a melyen a Balogh Döme bizottsági tag panaszaival foglalkoztak. Dr. Bulyovszky József polgármester elnöklete alatt Némethy Károly, Mihelyi Adolf, Bordé Ferenc, Ragány János és Istvánffy István aljegyző voltak jelen. — Balogh Döme kifogásolta, hogy a Makkay Sándor volt ellenőr által beterjesztett s visszaéléseket tartalmazó jelentését nem vette a vámmellenőrző bizottság tárgyalás alá, dacára, hogy Hlatky Endrének erre vonatkozó indítványát a közgyűlés elfogadta. A felolvasott jegyzőkönyvből azonban ez nem tűnik ki s így a bizottság napirendre tért a kérdés felett. — Kifogásolta Balogh Döme, hogy dacára a miniszter rendeletének, a sorompóknál még mindig szednek piaczi helypénzt is. Tekintettel, hogy a közgyűlés az e tárgyban

tett interpellációra adott választ tudomásul vette, a kérdés felett szintén napirendre tértek. Balogh Döme kijelentette, hogy mindkét kérdést indítvány alakjában a közgyűlés elé viszi. Végül az új vám jegyek hasznavehetőségére nézve utasították Bordé Ferenc tanácsnokot és Ragány János főszámvevőt, hogy tanulmányozzák az eredményt s jelentést tegyenek a bizottságnak.

* **Kinevezés.** A nagyvárad kir. itélőtábla elnöke a vezetése alatt álló kir. itélőtábla kerületébe Tripsó Sándor beretyó-ujfalui lakos végzett joghallgatót ideiglenes minőségű díjtalan joggyakornokká nevezte ki.

* **Gyászrovat.** Részvétellel értesültünk, hogy Kledorfer Lambert kapuczinus atyának édes anyja, özv. Kledorfer Lipótné, sz. Schweiger Rozália f. hó 10-én Nagyszombatban 70 éves korában elhunyt. Kledorfer Lambertet mint az újvárosi iskolának negyed század óta hitoktatóját s mint kiváló derék szerzetest városszerte ismerik és kedvelik s ezért az őt ért nagy csapás bizonyára széles körben fog részvétet kelteni.

A nagyvárad takarékpénztár volt főtisztviselője, Zilahy Kálmán elhunyt. Az öreg ur igazi magyar típus volt s régebben szerepet vitt Nagyvárad társadalmi életében. Ujabbán súlyos betegség támadta meg erős szervezetét, mely kényszerítette a közéletéről visszavonulni s mely most végre kiragadta az élők sorából. A család a következő gyászjelentést adta ki:

Özv. Zilahy Kálmáné szül. Komlóssy Mária a maga és gyermekei: Gusztáv, Kálmán, Antal és Sarolta, valamint az elhunyt testvérei és rokonai nevében is fájdalmas szívvel tudatja a felejthetelen férj, illetve apa, testvér és rokon Zilahy Kálmán, a nagyvárad tak. pénztár nyug. főtisztviselőjének f. évi november hó 13-ik napján d. e. fél 9 órakor hosszas szenvedés után élete 54-ik évében történt gyászos elhunytát. A megboldogult hült hamvainak a végső tisztességét f. év november hó 15-én d. u. 3 órakor fog Lakatos-utczai 215. sz. alatti lakásán az ev. ref. vallás szertartása szerint megadatni, melyre az elhunyt jó barátai és ismerősei tisztelettel meghívottnak. Nagyvárad, 1900. évi november hó 13-ik napján. Áldás és béke hamvaira!

* **Inzultált színész.** Ilyen czímen megirtuk lapunkban azon affért, mely Szerdahelyi Ferenc színész és három egyetemi hallgató között lejátszódott. A megtámadott színész az elégtételt megtagadta a fiatal embereknek azért, mert nejtét illetlen kifejezésekkel illették s ő e miatt megkorholta őket, azok neki estek botokkal, s agyba-főbe verték. Az elégtétel megtagadásáról Szerdahelyi jelentést tett az Otthonnak, melynek tagja ő maga is. Az Otthon tegnapi ülésében — mint budapesti tudósítónk telefonálja — kimondotta, hogy Szerdahelyi eljárásában nincs semmi, mi a klub tagjainak erkölcsi felfogásával ellenkeznék. Az inzultáló egyetemi hallgatók egyike Berzeviczy, dijnok volt a földmivelségi miniszteriumban, de főnöke, a mint a botrányt a lapokban olvasta elbocsátotta őt hivatalából.

* **Automobil a kolostorban.** A debreczeni kolostor udvarára összegyűjtötték a minap a növendékeket. A lányok szép katonasorban kíváncsian várták a vendéget. A kapu kinyílt és méltóságos lassúsággal bevonult — egy automobil. A lányok összenéztek és nem tudták mire vélni a dolgot. Azok, akik már hallottak a trójai faló meséjéről, ármányt sejtettek a dologban. Félnék pillantással kísérték a gép mozdulatait és várták, hogy minden pillanatban kiugranak belőle a ravasz görögök. De nem ez történt. Egy ur állt elő és megmagyarázta az automobil szerkezetét, a kocszi előnyeit és azt

a fontos szerepet, amit az automobil a közel jövőben hivatva van betölteni. Most következett aztán az igazi mulatság. A növendékek egy csoportját felültették a magahajtotta kocsira és megkocsikáztatták őket a városban. Csoportokban valamennyinek kijutott a sétakocsizásból. A növendékek dr. Wolafka Nándor v. püspöknek köszönhették a tanulságos és élvezetes bemutatást.

* **Vörösmarty Mihály életéből.** Jellemző epizódot elevenit fel dr. Horváth Ödön Vörösmarty Mihály életéből. Kezébe került a minap egy könyv, Vörösmarty munkáinak 1845-iki kiadása, mely Szinyey-Jekelfalussy Valeria tulajdona volt. E könyvben ez idők folyamán már meghalványodott, de még mindig tisztán látható czeruza-vonásokkal kereszttül van huzva a Szózat-nak ez a két strófája:

Vagy jönni fog, ha jöni kell,
A nagyszerű halál.
Hol a temetkezés fölött
Egy ország vérben áll.

S a sirt, hol nemzet sülyedt el,
Népek veszik körül,
S az ember millióinak
Szemében gyászköny ül.

E strófákat maga Vörösmarty Mihály huzta kereszttül czeruzával. Az ötvenes évek elején történt, hogy a költő Balaton-Füreden találkozott Szinyey-Jekelfalussy Valériával, ki éppen az említett könyvvel kezében indult sétára. A társalgás a Szózat-ra terelődött, amelynek éppen akkor egy paródiája jelent meg valamelyik újságban, ami igen bántotta a hazafias érzéssel telt sziveket. Társalgás közben a költő elkérte a könyvet Szinyey-Jekelfalussy Valériától, kikereste benne a Szózat-ot s bánatos hangon mondotta, hogy soha sem írta volna meg költeményének főntebb közölt strófáit, ha tudta volna, hogy jóslata olyan hamar bekövetkezik. Ezzel czeruzát vett ki zsebéből és áthuzta a két strófát.

* **Rablók levele a főispánhoz.** Debreczen város főispánja egy levelet kapott, melyben fenyegető hangon ezer forintot követel tőle »öt jóakarója«. Arra kéri, hogy a pénzt vinczelérjéhez küldje s ha ezt tenni elmulasztaná, vagy ha erről a levélről a rendőrséget értesíté, megfenyegetik, hogy a »csizmája a padra kerül, házára pedig a veres kakas ül«. Az öt jóakaró azt is tudomására hozza, hogy egy pár gazdag zsidónak is elküldték a »vőfélyt«, őket pedig hiába keresi a rendőrség, mert ugy sem fog rájuk akadni. A levél után ítélve a rendőrség tisztában van azzal, hogy kik irhatták a fenyegető leveleket, s ezek rövidesen a rendőrség kezében lesznek.

SZÍNHÁZ.

HETI MŰSOR.

Szerda: »Fernande« (Paulayné vendégjátéka.)

Csütörtök: »Kis szökevény« (harmadszor.)

Péntek: »Bőregér.«

Szombat: »Jáfet 12 felesége« (elsőször.)

Vasárnap:) délután: »Hófehérke«
este: »Magdolna« (Paulayné vendégjátéka.)

Az arany ember.

Jókai csodás ragyogású képzelmenek egyik legszebb alkotása az Arany ember, a regény. Az ebből átdolgozott színműnél okvetlenül a regényre kell mindig visszagondolnunk, hogy a cselekmény fonalát el ne veszítsük. Olyasforma az egész, mintha egy szép tájképnek egyes részeit letakarnák s a nézőre biznák, találja ki láthatókból, a mi nem látható.

Szerencsére a mi átment a darabba a regényből, azok a legszebb részletek s nem igen jut eszébe a nézőnek az után keresgélni, a mit nem látott — ha jó az előadás.

A tegnapi előadás ilyen, egészben véve jó volt, mindenekelőtt általában *Szarvasi* Sándor a czimszerepben. Első nagyobb sikerét aratta mint Timár Mihály; ambícióval készült erre a fellépésre s az meg is látszott rajta. A számitó hideg ész emberét tüntette fel Timárban, de talán kissé tulságosan hidegen. A 4. kép szenvedélyes jelenetében semmi tűz sem volt játékában, pedig ha valahol, hát itt kell az arany embernek féltékenységtől, aztán megszegyentüléstől égnie. Egyebekben kifogástalan alakításával teljesen rászolgált a zajos tapsokra.

Timéa szerepében E. *Kovács* Mariska megtalálta az ő igazi terrimumát: az arany embernek gyémánt szívü hitvesét. Az ő hidegsége, már helyén való volt mindig s a hol kellett tudott hévvel is játszani.

A kis *Szohner* Olga (Noémi) csak a 3. képben (Idylly élet) öntött olyan életet a játékába, a minőt tőle megszoktunk; de itt aztán remekelt, különösen a hatásos végjelenetnél. Krisztyán Tódort *Balla* Kálmán tulságosan kedélyesen fogta fel; eredeti, de már ez nem sikerült felfogás. Az aljasságot alig lehetett az ő Krisztyánjából kiérezni, de annál inkább, sőt tulságig a zsványhumort. Ezen a karzat derült, de Jókai Krisztyánja megszelidült a felismerhetetlenségig.

Somogyiné (Teréza) nyugodt volt, mint mindig. P. *Adorján* Berta a szép Athalia gyűlöletes jellemében ezeket a gyűlöletes vonásokat jól eltalálta, *Füredi* bácsi (Bazovics) pedig megint óriási derűtséget keltett hatalmas »sutogásaival« és remek maszkiával. Örömmel jegyzünk fel végre sikert *Gáthyról* is; a gránicsár tiszt néhány perces jelenetét úgy ki tudta használni, hogy nyílt színen tapsot kapott. *Benkő* Jolánról elég annyi, hogy méltó hitestársa volt *Füredinek* mindenképpen. A többi szerep *Dlésy*, *Rákosy*, *Sághy* és *Bognár* kezében volt.

Telt ház; jele, hogy Jókai varázsereje ma sincs hanyatlóban s talán soha sem lesz.

K. A.

A mai előadás. Paulayné Adorján Berta vendégfelléptével ma Sardou nagyhatású négy felvonásos színműve: »Fernande« kerül színpadra. A darab fő női szerepét: Clotildet Paulayné játssza, kivüle még Erdélyiné Kovács Mariskának, Somogyi Károlynénak, Balázs Olgának, Szohner Olgának, Pintérné Szép Olgának, továbbá Balla Kálmánnak, Szarvasi Sándornak, Könyves Jenőnek Madas Pistának és Füredi Józsefnek van kitűnő szerepe.

A Szigligeti-Színház Vörösmarty ünnepe. A Szózat költőjének emlékét, Vörösmarty születésének századik évfordulóját Nagyvárad színháza is méltó fényvel ünnepli meg. Deczember 2-ára, a szomorú évfordulóra *Erdélyi* Zoltán, a neves poéta irt egy bájos apoteozist *Vörösmarty ébredése* címmel. A társulat drámai személyzete nagy ambícióval készül az alkalmi darabra, melyben a társulat elsőrendű tagjainak kiváló szerepek jutnak.

Műsorváltozás. A hét műsorában holnapra, csütörtökre a Bőregér, péntekre pedig a Kis szökevény volt előadásra kitűzve. Az igazgatóság a bérlőkre való tekintetből a két darabot fölcserélte, s így csütörtökön a pompás zenéjű Kis szökevény, pénteken pedig a régi kedves Bőregér kerül előadásra.

Operett-ujdonságok. Nap-nap mellett szorgalmasan folynak a próbák a még e hó folyamán bemutatásra kerülő operett-ujdonságokból. A zongora teremben Dellin és Heller kar-

nagyok tanítják a *Jafet 12 feleségének* és a *Balek*-nek bájos ének számait, a színpadon Bérczyné Horváth Irma fárad a festői tánczok betanításával. Az új operettekhez Somogyi Károly igazgató fényes díszleteket és jelmezeket készíttetett. A *Jafet 12 feleségének* szombaton lesz a bemutatója.

EGYESÜLETEK

A vidéki kiskereskedői körök száma legközelebb ismét gyarapodni fog. A *Vaskohn* és *Belényesben* megalakított vidéki körökhöz harmadiknak most a *Tenkén* létesítendő vidéki kör fog sorakozni. Az új körnek, különösen Léwy Ákos ottani kereskedő buzgólkodása folytán már majdnem 30 tagja van és ez a szám még növekedni fog. A megalakulás f. hó 18-án lesz, a mikor a kiskereskedők társulata részéről. Dr. *Adorján* Ármin titkár és *Rosinger* Jakab vesznek részt az alakuláson. — A megyében még több vidéki kör van alakulóban.

REGÉNY-CSARNOK

Isten nélkül.

Történelmi elbeszélés.

Irtá: V. B.

8.

Durazzói Károly mindenfelé győzelmesen haladt előre s egymásután foglalta el a kisebb tartományokat. 1380. május végén pedig Rómába tartott, a hova csakhamar meg is érkezett.

A rómaiak nagy diadallal fogadták Károlyt s június 1-én nápolyi és jeruzsálemi királyllyá koronáztattott.

Alig tudta ezt meg Johanna, mindenfelé segélyért esedezett. De mindhiába. Senki sem merete őt a hatalomra vergődő Durazzói Károlylyal szemben védelmezni, annál kevésbbé, mert Károly Rómában való koronáztatása után folytatta hadjáratait s már Nápoly felé közeledett.

Johanna kétségbe volt esve s férjét, Braunschweigi Ottót, — a ki Endre óta már a harmadik volt, — kérve-kérte, szállna szembe Károlylyal. Ottó vállalkozott rá, de szerencsétlenül. Durazzói Károly megverte. Ez az újabb vereség még jobban fellázította a különben is izgatott népet s mindenki Johannát okozta a bajokért.

Nápoly utcáin, terein csak úgy hemzsegett a nép s dühös felkiáltásokkal tölté be a léget.

— Nem kell nekünk a királyné; adják át Durazzói Károlynak. Ő az oka keserves helyzetünknek.

A csöndesebbek alig tudták fékezni a népet; Johannát komoly veszély fenyegette. Ezt maga a királyné is belátta s a Castel nuovoba menekült az emberek dühe elől.

Most a tömeg a város kapuihoz tódult s így kiáltozott:

— Nyissuk meg a kapukat; adjuk meg magunkat.

Ugy cselekedtek, ahogy mondták. Feltárták a kapukat.

Durazzói Károly első sorban Johannát kereste fel. A királyné hidegen fogadta ellenfelét.

— Nem gyanítja felséged, miért jöttem?

— Talán fogságba akar vetni?

— Nem. Ennyire udvariatlan nem vagyok.

— Hát ki akar kergetni Nápolyból?

— Azt sem.

— Nos, akkor igazán nem tudom, mi a szándéka?

— Azt akarom, hogy mondjon le javamra a koronáról.

Johanna tagadólag rázta fejét.

— Semmiesetre sem. Ily oktalanságot nem teszek.

— De kérem. Mondjon le.

— Hasztalan minden kérése; nem te-
szem.

— Kényszeríteni fogom.

— Azt sem bánom.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK

Megsértett hírlapíró.

Debreczen, nov. 13. (Saj. tud. táv.) *Komjáthy* János szinigazgató tegnap este a színházból szobájába hívatta *Lów* József hírlapírót s kemény szavakban szemére vetette, a miért az a *Benedekkel* való esetét szellőztette a lapokban. A megsértett *Lów* fegyveres elégtételt kért *Komjáthytól*.

Sikkasztó titkár.

Kassa, nov. 13. (Saj. tud. táv.) Tegnap távirati tudósításunk alapján megirtuk, hogy a kassai ipartestület titkára *Bednarik* János sikkasztott és megszökött. Mint tudósítónk jelenti, a sikkasztót tegnap Brémában, éppen mikor hajóra akart szállni, elfogták. Haza érkezését izgatottan várják a károsult iparosok.

A kínai békeszerződés.

London, nov. 13. (Saját. tud. távir.) A Times-nak jelentik Pekingből Takun át 11-iki kelettel: Az idegen követek véglegesen megállapodtak abban, hogy kormányaik jóváhagyása után közös jegyzékben a következő feltételeket fogják az előzetes békeszerződés alapjául a kínai meghatalmazottak elé terjeszteni:

1. Kína állítson emléket Ketteler báró német nagykövetnek azon a helyen, a hol a követet meggyilkolták és egy császári herceget küldjön Németországba, a császár bocsánatot kérő levelének átadása végett.

2. Kína végeztesse ki azt a 11 bűnös hivatalnokot és herceget, a kiknek nevét már közölték a követek.

3. Ott, a hol zavargások voltak, a tartományi vizsgákat öt évre függeszték föl.

4. Jövőre mindazokat a hivatalnokokat, a kik nem tanusítanak kellő buzgalmat az idegenellenes kihágások megakadályozásában, bocsássák el és büntessék meg.

5. Kína kártérítést fizessen.

6. A cungli-jámen megszüntetendő és teendői ellátására külügyminiszter nevezessék ki.

7. A kínai császárral illő módon érintkezni lehessen.

8. Takut és a többi erődöt le kell rombolni és fegyverek és hadiszerek bevitelét meg kell tiltani.

9. A pekingi követségek védelmére állandó őrség marad Pekingben és Pekingnek a tengerrel való összeköttetésének föntartására is őrségek állítandók fel.

10. Az egész birodalomban két éven át császári proklamációk függesztendők ki, a melyek a boxermozgalmat eltiltják.

A fizetendő kártérítésbe fölvetették azoknak a kínaiaknak a kártalanítását is, a kik azért károsodtak, mert idegenek szolgálatában állottak. A benszülött keresztények kártérítéséről nincs szó a tervezetben. A hittérítő és keresztény szavak nem fordulnak elő a jegyzékben.

Sidney Jones a fővárosban.

Budapest, nov. 13. (Saj. tud. táv.)
Sidney Jones, a híres zeneszerző tegnap délután Bécsből a fővárosba érkezett. A vasuti állomáson a Népszínház és a Vígsház tagjai fogadták. Este a Népszínházban a *Santry* nyitányát dirigálta.

Öngyilkos hivatalnok.

Kolozsvár, nov. 13. (Saj. tud. táv.)
A törvényszék elnöke tegnapelőtt hivatali vizsgálatot tartott s *Rok* Lajosnál ki az expedíálással volt megbízva, kisebb rendetlenséget találván, felszólította, hogy azt hozza rendbe. Rok anyyira szívére vette a dolgot, hogy tegnap éjjel morfiomot ivott s reggelre meghalt.

A szultán az olasz királynak.

Konstantinápoly, nov. 13. (Saj. tud. táv.)
A szultán az olasz királyhoz születésnapja alkalmából üdvözlő táviratot intézett, a melyben boldognak vallja magát, hogy kifejezheti a király iránt táplált benső érzelmeit. Viktor Emánuel király megleghangú távirattal köszönte meg a figyelmet. — A montenegrói fejedelem házasságának 40-ik évfordulója alkalmából a szultán és a fejedelem között szives táviratváltás folyt.

SZERKESZTOI POSTA.

Diogenes. Székelyhid. Élvezettel olvastuk gördülékeny, finom irányú cikkét. Igen sajnáljuk, hogy elkésve kaptuk, mikor a rohanó események a napi lapok hasábjáról már leszorították a témát. De el veszni nem engedjük, hanem, ahol még sokáig foglalkozni kell a dologgal, a Népevelési Közlönyhöz, mint szaklaphoz küldtük át. Üdvözlöt.

Reich Jenő és Társa**Tőzsde jelentése.**

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

Határidők.

	Budapest, nov. 13.
Buza októberre	— — — — —
Buza áprilisra	— — — — — 7.71
Tengeri	— — — — — 5.09
Rozs ápr.	— — — — — 7.27
Zab ápr.	— — — — — 5.62
Káposzta, repező, aug.	— — — — —

Értéktőzsde.

	Budapest, nov. 13.
Osztrák hitel	— — — — — 665.75
Magyar hitel	— — — — — 671.—
Allamvasut	— — — — — 661.75
Rimamurányi	— — — — — 489.—
Magyar jelzálog	— — — — — 437.50
Salgótarjáni	— — — — — —
Wagon-kölcsön	— — — — — —

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1900. nov. 13-án.

Magyar aranyjárdék 4%	— — — — — 95.90
Magyar koronajárdék	— — — — — 90.30
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4,1/2%	— — — — — 99.50
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2,1/2%	— — — — — 98.—
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	— — — — — 96.59
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	— — — — — 91.25
Italméresi jog megváltási kötvény	— — — — — 98.30
Horváth-szlavónföldtehermentesítési kötvény	— — — — — 92.30
Magyar nyereség-sorsjegy-kölcsön	— — — — — 164.—
Tiszaszabályozás és szegedi sorsjegyek kölcsön	— — — — — 140.50
Osztrák járdék papirban	— — — — — 97.15
Osztrák járdék ezüstben	— — — — — 97.05
Osztrák járdék aranyban	— — — — — 95.30
Osztrák korona járdék	— — — — — 98.25
Osztrák államsorsjegyek	— — — — — 182.50
Osztrák magyar bankrészevény	— — — — — 16.90
Magyar hitelbankrészevény	— — — — — 671.—
Osztrák hitelintézet részevény	— — — — — 662.—
Párisi vista	— — — — — 95.85
20 frankos arany (Napoleon'or)	— — — — — 19.21
Németbirodalmi márka	— — — — — 117.60
London vista	— — — — — 240.60
20 márkás arany	— — — — — 28.54

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.**Szigligeti-Színház.**

Folyószám 31.

Idénybérlet 29 sz.

Nagyváradon, szerdán, 1900. nov. 14-én

Fernande.

Színmű.

S Z E M É L Y E K :

André	— — — — —	Könyves Jenő
Pomerol	— — — — —	Balla Kálmán
Roqueville	— — — — —	Szarvasi Sándor
Bracassin	— — — — —	Földvári
Clotilde	— — — — —	P. Adorján Berta
Fernande	— — — — —	E. Kovács Mariska

A holnapi előadásra jegyek előre válthatók d. u. 3 órától 5-ig a rendes nappali pénztárnál.

HELYÁRAK: Nagypáholy 7 frt. Földszinti és első emeleti páholy 6 frt. Másodemeleti páholy 4 forint. Zsölye 1 frt 50 kr. Kórszék 1 frt 20 kr. Támlászek 1 frt. Erkélyülés 1-ső sor 60 kr., közép 2-ik sor 50 kr., oldal 2-ik sor 40 kr. II. emeleti zártszek 30 kr. Földszinti állóhely 50 kr., diák és katonajegy 30 kr. Karzati állóhely 20 kr. Egy szinlap 10 kr.

Jegyek előre válthatók d. e. 10-től 12 óráig, d. u. 3-tól 5-ig. Esti pénztárnyitás fél 7, vasár- és ünnepnapokon este 6 órakor.

Színházi látesövek a ruhatárnál kaphatók bérbe, ára 30 kr.

Kezdeté 7 órakor, vége 10 órakor.

Holnap esütörtökön, nov. 15-én:

Kis szökevény.

Operette.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA R. T.

Nagyvárad, Apáczá-utca 3. szám.

Művek,

folyóiratok, hírlapok,
vonalzatok,
gazdasági nyomtatványok,
egyházi, községi
és egyéb
hivatalos nyomtatványok,
körlevelek,
levélborítékok.

Elvállal és készít:

izléses kivitelben
mindennemű

nyomdai munkákat
jutányos árak mellett.

Vidéki rendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Levélfek,

számlák, falragaszok,
báli meghívók,
tánczrendek, étlapok,
naptárak,
palaczkfeliratok,
névjegyek,
gyászlapok
stb. a nyomdai szakba
vágó nyomtatványok
készítése.

A lat. és gör. szert. kath. egyházmegyei nyomtatványok

👉 raktára. 👈

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban.